

Мовленнєво-методична спрямованість підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти

Богуш Алла Михайлівна¹

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: svrada@i.ua

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-5678-5455>

Researcher ID P-6834-2019

У статті позиціоновано авторський підхід до проблеми мовленнєво-методичної спрямованості підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти; здійснено аналітичний огляд наукових досліджень дотично розглянутого конструкту; визначено ключове поняття «мовленнєво-методична спрямованість підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти», його компоненти та функції.

Ключові слова: *магістр дошкільної освіти, методика, методична спрямованість, українська дошкільна лінгводидактика, розвиток мовлення, вихователь-методист.*

У сучасних законодавчих актах та державних документах з модернізації освіти (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепція розвитку педагогічної освіти та ін.) акцентується на практичній підготовці майбутніх педагогів усіх професійних галузей, зокрема і майбутніх магістрів дошкільної освіти, які за своєю безпосередньою професією можуть обіймати такі посади: менеджер (інспектор, методист) у державних органах освіти різного управлінського рівня, директор і педагог(вихователь) – методист закладу дошкільної освіти, які, крім теоретичного-професійної підготовки, зобов'язані бути підготовленими методично, мати глибокі сучасні знання з різних фахових методик, здатні надавати методично-консультативну допомогу вихователям закладів дошкільної освіти. Все це зумовлює оновлення змісту фахової підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти.

Зазначимо, що проблема методичної підготовки майбутніх фахівців закладів освіти не є новою в педагогіці. Так, аналіз наявних досліджень засвідчив, що означена проблема досліджувалася в таких напрямках: методика як наука (С. Гончаренко); теоретичні засади організації методичної роботи (М. Воровка, І. Жерносек, Н. Комаренко, О. Сидоренко, І. Титаренко та ін.); методика викладання у вищій школі (Л. Артемова, Я. Балюбаш, М. Кларін, В. Нагаєв, О. Резванта ін.); формування методичної компетентності викладача вищого закладу (О. Жорнова, Д. Зеркалов, М. Кох, І. Соснін та ін.).

Проблема методичної роботи в закладах дошкільної освіти були предметом дослідження таких учених: А. Богуш, Г. Григоренко, Л. Калужька, К. Кіндрат, О. Корнєєва, О. Лінник, Н. Омельченко (організація методичної роботи з вихователями); О. Аматаєва, К. Біла, К. Крутій, А. Морозова, Л. Поздняк (зміст і форми інновацій в організації методичної роботи у ЗВО); І. Княжева (розвиток методичної культури майбутніх магістрів ДО); Н. Денисенко, Т. Пономаренко (формування управлінської культури керівників ЗДО).

Так, предметом дослідження Т. Пономаренко було обрано формування управлінської культури керівників дошкільної освіти в умовах неперервної педагогічної освіти (Пономаренко, 2013). Одним із завдань дослідження передбачалось розробити: науково-методичний супровід формування управлінської культури керівників ДО в контексті неперервної професійної підготовки; науково-методичні рекомендації для директора (методиста) ЗДО, навчально-методичні посібники, програми спецкурсів, навчально-методичний комплекс для післядипломної освіти управлінського сегменту ЗДО.

За Т. Пономаренко, управління дошкільною освітою – це цілеспрямована діяльність усіх ієрархічних ланок, що забезпечують становлення, стабілізацію, функціонування та розвиток дошкільної освіти в різноманітних формах задоволення нею потреб суспільства щодо виховання й розвитку дітей дошкільного віку [Пономаренко, 2013: 33].

¹ доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

І. Княжева досліджувала розвиток методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін спеціальності «Дошкільна освіта» в умовах підготовки за магістерською програмою [Княжева, 2014]. За І. Княжевою, методична культура майбутніх викладачів спеціальності «Дошкільна освіта» – це складне особистісне утворення, що виявляється у привласненні і відтворенні усталених традицій, ціннісних сенсів навчання студентів у ЗВО у змісті та способах організації власної педагогічної діяльності, адекватних природі педагогічних дисциплін як складника гуманітарного знання (Княжева, 2014: 30). За словами І. Княжевої, методична культура здатна проявляти себе в таких вимірах: соціальному (як рівень розвитку наявних у суспільстві методико-педагогічних традицій, цінностей, теорій) і особистісному (як системне динамічне особистісне утворення, яке обіймає низку компонентів, які формують його структуру та забезпечують функціонування методичної культури як цілого, що більше, ніж сукупність окремих його складників). При цьому, за словами вченої, розвиток означеного конструкту відбувається як рух від базового (низького) рівня до професійно-аксіологічного (найвищого) і характеризується якісними змінами в системі його методичних знань, умінь, особистісних якостей та ціннісних орієнтацій (Княжева, 2014: 5). Отже, І. Княжева стверджує, що методична культура здатна розвиватись у процесі навчання у магістратурі.

Вчені (Ольга Жорнова, Олена Жорнова), досліджуючи методичну компетентність викладача вищого закладу освіти, визначають її як здатність науково-педагогічного працівника позиціонувати зміст вищої освіти у процесі викладання навчальної дисципліни (Жорнова, 2013: 22), яку він набуває у процесі практичної підготовки в магістратурі; це особистісна якість, показник професійної поінформованості (Жорнова, 2013: 25). Розвиток методичної компетентності викладача авторки розглядають як позитивні незворотні зміни у його здатності до репрезентації змісту вищої освіти (Жорнова, 2013: 26). На сторінках навчального посібника вчені розкривають зміст, засоби, форми і методи розвитку методичної компетенції викладача вищої школи (Жорнова, 2013).

О. Корнеєва досліджувала організацію методичної роботи з вихователями закладів дошкільної освіти (Корнеєва, 2013), під якою дослідниця розуміє цілеспрямовану роботу вихователя-методиста з вихователями різного рівня професійного-методичної компетентності з метою її підвищення та організації оцінно-рефлексійної діяльності методичної спрямованості (Корнеєва, 2013: 8).

За О. Корнеєвою, методична робота у ЗДО є складним, багаторівневим керованим процесом, який характеризує цілі та способи координації взаємодії усіх фахівців закладу; має стратегічну мету, завдання та методичний інструментарій її організації. Керівником методичної роботи ЗДО є вихователь-методист, який здійснює планування, керівництво, координацію, контроль, об'єднання зусиль усіх вихователів, їх мотивування, оцінювання досягнутих результатів, забезпечує комунікацію й інформування всіх педагогів закладу тощо (Корнеєва, 2013: 8).

Отже, методична робота вихователя-методиста є його основною діяльністю, що зорієнтована на систематичну повсякденну допомогу вихователям щодо удосконалення їхньої педагогічної діяльності з розвитку навчання і виховання дітей дошкільного віку, в апробуванні нових форм, методів і прийомів щодо оптимізації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку в певній віковій групі, корекції і координації освітньо-виховної роботи закладу дошкільної освіти (Корнеєва, 2013: 7).

Щоб здійснювати таку різнопланову роботу, виникає необхідність спеціальної підготовки майбутніх методистів дошкільної освіти в системі магістерської програми. Водночас проблема мовленнєвого-методичної спрямованості підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти не була предметом спеціального дослідження.

Метою статті є розкриття сутності феномену «мовленнєва-методична спрямованість підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти» та його структури. З'ясуємо насамперед сутність ключових понять досліджуваного конструкту.

Методична робота майбутніх магістрів є важливим сегментом їхньої професійної діяльності. Будь-яка діяльність закономірно супроводжується мовленням. Професійно-педагогічна діяльність вихователя-методиста вимагає дотримуватись нормативних вимог української мови, правил мовленнєвого етикету, культури мовленнєвого професійного спілкування як із вихователями, так і з батьками та колегами. З іншого боку, до змісту всіх комплексних варіативних програм для ЗДО входить розділ («Мовлення дитини», «Мовленнєве спілкування», «Розвиток мовлення дітей»). У Базовому компоненті дошкільної освіти у змістовій лінії «Мовлення дитини» визначено різні види мовленнєвих компетенцій (лексична, фонетична, граматична, діалогічна і монологічна), навчання української мови як державної, комунікативної компетенції.

Реалізація змісту мовної/мовленнєвої освіти дітей дошкільного віку вимагає від вихователя використання як традиційних (класичних), так й інноваційних методик, які постійно змінюються.

Допомогти вихователям зорієнтуватись у методичному різноматті – безпосереднє завдання вихователя-методиста ЗДО.

Звернімося до стрижневого поняття «методика». Феномен «методика» має кілька значень, як-от: «методика навчання», «методика викладання навчальної дисципліни», «методика навчання (чи викладання) конкретної дисципліни», «методика навчання окремого сегменту навчальної дисципліни». З'ясуємо їх сутність.

Поняття «методика» у словникових джерелах тлумачиться як: «сукупність взаємопов'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи», «вчення про методи викладання будь-якої науки», «шлях дослідження, спосіб пізнання»; теорія вчення», «сукупність прийомів, пов'язаних із певним методом, що охоплює окремі операції, їх послідовність і взаємозв'язок» (Новий тлумачний словник, 1992: 17).

О. Резван під «методикою» розуміє застосування сукупності педагогічних методів для досягнення навчальної мети, що вживається у певній формі. Учений зазначає, що феномен «методика» розглядається у двох аспектах: «методика викладання окремої дисципліни» та «методика викладання стосовно вікового або цільового аспекту суб'єктів навчання» (Резван, 2013: 7).

На нашу думку, методика – це прикладна підсистема педагогіки, що дає відповідь на запитання: як досягти певного результату у практичній діяльності, орієнтуючись на наявну систему цінностей; це система взаємопов'язаних способів, методів, форм і прийомів доцільного використання певної роботи і вчення про цю систему (Богуш, Гавриш, 2007: 6).

Зазначимо, що найбільш повну характеристику феномену «методика» дав С. Гончаренко (Богуш, Гавриш, 2007). За його словами, вживання одного терміна в різних значеннях призводить до плутанини, оскільки подекуди методику розглядають як «наукову дисципліну» і як «сукупність методичних рекомендацій» (Гончаренко, 2000: 10). Учений не заперечує можливість і доцільність використання в науковому обігу термінів «методика навчання», «методика викладання», «конкретна дидактика», «конкретна методика», «технологія навчання», автор докладно аналізує кожний із цих термінів у вимірі його переваг чи недоліків. Та все ж учений надає перевагу феномену «методика конкретного навчального предмета», під яким розуміє галузь педагогічної науки, що досліджує зміст навчального предмета і характер освітнього процесу, який сприяє засвоєнню учнями необхідного рівня знань, умінь і навичок, розвитку мислення школярів, формування світогляду, виховання якостей свідомих громадян своєї країни (Гончаренко, 2000: 9). За С. Гончаренком, предметом методики є дослідження теоретичних засад навчання мови, математики, фізики, хімії, історії та інших дисциплін у різних типах освітніх закладів (Гончаренко, 2000: 9).

Усі предметні методики, за С. Гончаренком, як галузі педагогіки, ґрунтуються на теорії навчання, теорії виховання і мають спільні риси, методи дослідження, результати, кожна з них пов'язана з відповідною наукою, що становить особливості кожної конкретної методики та її специфічної термінології (Гончаренко, 2000: 7).

У дослідженні йдеться про методику розвитку мовлення та навчання дітей рідної мови в дошкільному закладі освіти, яку ми розуміємо як галузь педагогічної науки, що вивчає закономірності розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку на різних вікових етапах, специфіку педагогічної діяльності вихователів закладів дошкільної освіти, спрямованої на формування у дітей мовленнєвих умінь і навичок, різних видів мовленнєвих компетенцій і комунікативної компетентності, засоби, форми, методи і прийоми навчання дітей дошкільного віку рідної мови. Предметом методики є процес оволодіння рідною мовою дітьми дошкільного віку як засобом спілкування в умовах навчання і виховання в різних типах мовленнєвого середовища з людьми, які їх оточують (Богуш, 1992: 5). Об'єктом вивчення є мова і мовлення.

Методика як педагогічна наука відповідає на запитання: чого навчати? як учити? кого вчити? для чого вчити? Під словом чого? розуміють предмет та зміст навчання, який визначається програмою виховання та навчання в закладі дошкільної освіти.

Як учити? У відповідності з цим запитанням розробляють форми, засоби, методи і прийоми розвитку та навчання дітей рідної мови, створюють методичні розробки і посібники на допомогу вихователю ЗДО, а також діагностичні контрольні завдання, спрямовані на з'ясування якості мовленнєвих навичок у дітей.

Кого вчити? Відповіддю на це запитання є дитина, її анатомо-фізіологічні, психічні та вікові особливості. В закладі дошкільної освіти виховуються діти від трьох-шести місяців до семи років. Кожний віковий період потребує специфічних методів і прийомів розвитку мовлення дітей. Наприклад, на другому році життя основна увага звертається на розвиток розуміння мови дорослих та оволодіння активним самостійним мовленням; на четвертому році життя – це розвиток

діалогічного мовлення та правильної звуковимови. Середній дошкільний вік вимагає від педагога цілеспрямованої роботи над розвитком монологічного мовлення, а старший – мовно/мовленнєвої підготовки дітей до школи. Для чого вчити? Під цим запитанням розуміють визначення мети та завдань, принципів відбору змісту, методів та прийомів навчання дітей рідної мови та розвитку їхнього мовлення.

Методика як наука має свої терміни і фундаментальні поняття, які становлять її основу, як-от: закономірності засвоєння мови, принципи навчання, розвивальний потенціал мовленнєвого середовища, засоби навчання мови (дидактичний матеріал, методи і прийоми навчання, організація навчальної роботи) (Богуш, 1992: 5-6).

«Методика навчання дітей рідної мови в закладах дошкільної освіти» є обов'язково навчальної дисципліни для студентів бакалаврату факультетів дошкільної освіти. Студентам магістратури спеціальності «Дошкільна освіта» викладається навчальна дисципліна «Українська дошкільна лінгводидактика», яка тісно пов'язана з мовознавством, лінгвістикою, психологією дитинства і дошкільною педагогікою. Отже, науковим фундаментом дошкільної лінгводидактики є теорія мови, теорія мовленнєвої діяльності, теорія художньо-мовленнєвої діяльності, комунікативно-мовленнєва діяльність та діяльність спілкування, що реалізується з урахуванням специфіки вікового періоду дітей та специфіки мовленнєво-педагогічної діяльності вихователів відповідної вікової групи. Методичним фундаментом дошкільної лінгводидактики є навчальна дисципліна бакалаврату «Методика розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови».

Оскільки ключовим поняттям статті є «мовленнєво-методична спрямованість підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти», з'ясуємо поняття «спрямованість».

Проблема професійної спрямованості майбутніх педагогів досить різноманітно позиціонована в педагогічних дослідженнях (Л. Божович, Ф. Гोनоболін, В. Зінченко, Н. Кузьміна, Я. Левченко, В. Сластьонін та ін.). Зазначимо, що у словникових психологічних джерелах поняття «спрямованість» відсутнє, воно або асоціюється з «намірами», або ж розглядається як «спрямованість особистості» і тлумачиться як: сукупність усталених мотивів, які орієнтують діяльність особистості, не залежать від наявних систем; це інтереси, нахили, переконання, ідеали, в яких виражається світогляд людини, інтегральна і нереалізована властивість особистості (7: 217); «гармонійність та несуперечність знань, відносин і панівних мотивів поведінки і дій особистості» (Шапар, 2005: 313).

Я. Левченко визначає «професійно спрямовану особистість майбутнього педагога» як стрижневий професійно-значущий складник динамічної інтегративної системоутворювальної якості у структурі особистості, що охоплює сукупність професійних потреб, домінуючих мотивів, надання переваги професії вчителя, характеризується його позитивним емоційно-ціннісним ставленням до педагогічної професії, професійних інтересів, цілей, потягів, ідеалів, настанов, світогляду, знань, пов'язаних з діяльністю педагога, який організовує взаємодію з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу, орієнтує його діяльність і поведінку, спонукає до аналізу та оцінки професійно-педагогічної діяльності (Левченко, 2012: 213).

Отже, мовленнєво-методичну спрямованість підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти розуміємо як умотивовану, позитивну настанову майбутніх магістрів на досконале володіння нормативним українським мовленням, осягненням змісту і методики викладання навчальної дисципліни «Методика розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови у закладі дошкільної освіти» студентам бакалаврату, позитивним емоційно-ціннісним ставленням до здійснення оціно-контрольної, освітньо-мовленнєвої діяльності дітей і вихователів у процесі керівної мовленнєво-спрямованої методичної роботи у закладах дошкільної освіти, що, з одного боку, забезпечує педагогічну і методичну підтримку вихователям, а з іншого – ефективність мовленнєвого розвитку дітей. Мовленнєва методична спрямованість підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти – це і процес, і результат їхнього професійного зростання, їхнє прагнення до мовленнєво-методичної досконалості у професійно-методичній роботі управлінського сегменту ЗДО.

Визначено компоненти мовленнєво-методичної спрямованості підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти, як-от: мотиваційно-настановний, когнітивно-інноваційний, методично-супровідний, професійно-ціннісний. На наш погляд, мовленнєво-методично спрямована підготовка майбутніх магістрів ДО виконує такі функції: прогностичну, спрямовано-спонукальну, корекційну, гностичну, ціннісно-орієнтаційну, емоційну.

Отже, у статті вперше розглянуто теоретичні засади проблеми мовленнєво-методичної спрямованості підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти, визначено ключові поняття. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у визначенні критеріїв, рівнів, здійснення

пошукового етапу мовленнєво-методичної спрямованості підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти.

Література

- Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови. Київ: Вища школа, 2007. 542 с.
- Гончаренко С. У. Методика як наука. Київ; Хмельницький, 2000.
- Дошкільна лінгводидактика. Словник-довідник. Богуш А. М. Запоріжжя. 2014. 200 с.
- Жорнова Олена, Жорнова Ольга. Методична компетентність викладача ВНЗ. Київ: ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2013. 336 с.
- Княжева І. А. Теоретико-методичні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури: автореф. дис. докт. пед. наук. Одеса, 2014. 45 с.
- Корнєєва О. Л. Організація методичної роботи з вихователями дошкільних навчальних закладів: автореф. канд. пед. наук. Одеса, 2012. 21 с.
- Краткий психологический словарь. Под общей редакцией А. В. Петровского. 2-е издание. Ростов Н/Д. 1998. 512 с.
- Левченко Я. В. Формування професійної спрямованості майбутнього вчителя. Монографія. Харків: Цифрова друкарня, 2012. 416 с.
- Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі. А. Богуш, Н. Орланова, Н. Зеленко. Київ, 1992. 415 с.
- Новий тлумачний словник української мови у 4-х томах. 1992. 912 с.
- Педагогічний словник. За заг. Ред. М. Д. Ярмаченка. Київ: Вища школа, 2001. 516 с.
- Пономаренко Т. О. Теорія і методика формування управлінської культури керівників дошкільної освіти: автореф. докт. пед. наук. Луганськ, 2013. 44 с.
- Резван О. О. Методика викладання у вищій школі. Навчальний посібник. Херсон, 2013. 172 с.
- Словник-довідник з української лінгводидактики / за заг. Ред. М. І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2003. 149 с.
- Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2005. 640 с.

Methodology- and speech-oriented training of the future Master students majoring in Preschool Education

Bogush Alla²

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

The article is focused on the problem dealing with the methodology- and speech-oriented training of the future Master students majoring in Pre-school Education. The essence of the notion "methodological work of the educator-methodologist at a preschool institution" has been revealed; it requires, on the one hand, an excellent command of the normative literary Ukrainian language, the knowledge of the speech etiquette formulas, the culture of professional speech communication; on the other hand, – the ability to provide necessary methodological assistance to the educators in implementing the content line of the Basic Component of Preschool Education (the BCPE) "Child's Speech", in particular, in developing various types of children's speech and communicative competencies.

The methodology as an independent science is considered in the aggregate of interconnected means, forms, methods and techniques for achieving the set educational goal. At the same time, the notion "methodology" is ambiguous; in the pedagogical science, there is a variety of phenomena: "teaching techniques", "education methods", "teaching methods".

The study deals with the "Methodology aimed at developing children's speech and teaching preschool children their mother tongue" as a discipline within the curriculum of the Bachelor courses. The course "Ukrainian Preschool Linguodidactics" is taught to the Master course students: the theory of the methodology aimed at speech development, the development of speech, artistic speech and communicative-speech activities.

The phenomenon "methodology- and speech-oriented training of the future masters majoring in Preschool Education" is defined as a motivational positive predisposition to master the norms of the

² Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor, Full member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Chairperson of the Faculty of the Theory and Methods of Preschool Education at the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

Ukrainian language in perfection demonstrated by the future masters; the acquisition of the content and teaching methods of the discipline “Methodology aimed at developing children’s speech and teaching preschool children their mother tongue at pre-school institutions” by the undergraduate students (Bachelor courses students); the positive emotional and value-centred attitude to the implementation of the evaluative controlling educational and speech activities of children and educators in the process of methodological work at pre-school institutions, which allows providing educators with, on the one hand, methodological assistance and support, on the other hand, – guarantees the efficiency of children’s speech development. The motivational orientation-targeted, cognitive-innovative, methodologically accompanying, reflexive and appraisal components comprise this training.

The methodology- and speech-oriented training of the future masters majoring in Pre-school Education performs these functions: prognostic, stimulating, correctional, value-oriented, emotional.

Keywords: *masters, pre-school education, methods, orientation, educator-methodologist, Ukrainian Preschool Linguodidactics, speech development, education.*

References

Bohush, A.M. & Havrysh, N.V. (2007). *Doshkil'na linhvodydaktyka: teoriya i metodyka navchannya ditey ridnoyi movy [Preschool Linguistics, Theory and Methods of Teaching Mother Language]*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

Doshkil'na linhvodydaktyka. Slovnyk-dovidnyk (2014). [Preschool linguodidactics. Directory dictionary]. Zaporizhzhya [in Ukrainian].

Honcharenko, S.U. (2000). *Metodyka yak nauka [Methodology as a science]*. Kyiv; Khmel'nyts'kyi [in Ukrainian].

Knyazheva, I.A. (2014). *Teoretyko-metodychni zasady rozvytku metodychnoyi kul'tury maybutnikh vykladachiv pedahohichnykh dystsyplin v umovakh mahistratury [Theoretical and methodological foundations of development of methodological culture of future teachers of pedagogical disciplines in the conditions of magistracy]. Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

Korneyeva, O.L. (2012). *Orhanizatsiya metodychnoyi roboty z vykhovatelyamy doshkil'nykh navchal'nykh zakladiv [Organization of methodical work with preschool teachers]. Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

Kratkiy psikhologicheskiy slovar' (1998). [Brief psychological dictionary] A.V. Petrovskogo (Ed). Rostov N/D [in Russian].

Levchenko, YA.V. (2012). *Formuvannya profesynoyi spryamovanosti maybutn'oho vchytelya [Formation of the professional orientation of the future teacher]* Kharkiv: Tsyfrova drukarnya [in Ukrainian].

Metodyka rozvytku ridnoyi movy i oznayomlennya z navkolyshnim u doshkil'nomu zakladi (1992). [Methods of development of native language and acquaintance with others in preschool institution]. A.Bohush (Ed). Kyiv [in Ukrainian].

Novyy tlumachnyy slovnyk ukrayins'koyi movy (1992). [A new interpretative dictionary of the Ukrainian language] [in Ukrainian].

Pedahohichnyy slovnyk (2001). [Pedagogical dictionary] M.D.Yarmachenka (Ed). Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

Ponomarenko, T.O. (2013). *Teoriya i metodyka formuvannya upravlins'koyi kul'tury kerivnykiv doshkil'noyi osvity [Theory and methods of formation of managerial culture of preschool education leaders] Extended abstract of candidate's thesis*. Luhans'k [in Ukrainian].

Rezvan, O.O. (2013). *Metodyka vykladannya u vyshchiiy shkoli [Teaching Methods in Higher School]* Kherson [in Ukrainian].

Shapar, V. (2005). *Suchasnyy tlumachnyy psikhologichnyy slovnyk [Modern explanatory psychological dictionary]*. Kharkiv [in Ukrainian].

Slovnyk-dovidnyk z ukrayins'koyi linhvodydaktyky (2003). [Dictionary-directory of Ukrainian linguodidactics]. M.I.Pentylyuk (Ed). Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].

Zhornova, O. & Zhornova, O. (2013). *Metodychna kompetentnist' vykladacha VNZ [Methodological competence of the university teacher]* Kyiv: TOV «NVP Interservis» [in Ukrainian].

Accepted: August 20, 2019

